

ственно смешанные стайки – с разным соотношением особей номинативного и крымского подвидов, но в некоторых случаях в стайках присутствовали только белоголовые птицы. Кормились среди разреженной древесной растительности, в парках, зеленых зонах городов, на приусадебных участках, а в степи – в группах деревьев.

Таким образом, дальность послегнездовых кочевок длиннохвостых синиц в некоторые годы может составлять несколько сотен километров от границ ареала.

Литература

- Птицы Советского Союза. Т. 5. / Под ред. Г.П.Деметрива и Н.А.Гладкова. – М.: Гос. изд-во «Советская наука», 1954. – 803 с.
Степанян Л.С. Конспект орнитологической фауны СССР. – М.: Наука, 1990. – 728 с.
Тарина Н.А., Костин С.Ю. Аннотированный список птиц филиала Крымского природного заповедника «Лебяжий остров» // Научные записки природного заповедника «Мыс Мартьян». – 2011. – Вып. 2. – С. 177-215.

УДК 598.243.3 (477.72)

ГНІЗДУВАННЯ ВЕЛИКОГО КРОНШНЕПА (*NUMENIUS ARQUATA*) НА НИЖНЬОДНІПРОВСЬКІЙ ПІЩАНІЙ АРЕНІ

З.О. Петрович¹, К.О. Редінов^{1,2}

1-РЛП «Кінбурнська коса»; 2-РЛП «Тилігульський»

Ключевые слова: великий кроншнеп, гніздування, Північно-Західне Причорномор'я, Нижньодніпровська піщана арена.

Breeding of the Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) in the Lower Dnieper sand area. - Z.O.Petrovych¹, K.O.Redinov^{1,2}.

1- Regional Landscape Park 'Kinburnska Spit';
2 – Regional Landscape Park 'Tylihulskyi'.

*In the sand area of the Lower Dnieper (North-West Black Sea area, Ukraine) the Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) occurs throughout a year, but was not discovered on breeding. In 2008, a settlement of Eurasian Curlews was found between the village Kazachi Laheri and the village Nova Mayachka of Tsiurupinsk district of Kherson region.*

In 2010 there nested up to 15 pairs. There were found two nests with clutches of 4 eggs in each: 26.04 and 14.05.

Key words: Eurasian Curlew, North-West Black Sea area, Lower Dnieper sand area.

Гнездование большого кроншнепа (*Numenius arquata*) на Нижнеднепровской песчаной арене. - З.О. Петрович¹, К.А. Рединов^{1,2}.

1 - Региональный ландшафтный парк «Кинбурнская коса».

2 - Региональный ландшафтный парк «Тилигульский».

*На Нижнеднепровской песчаной арене (Северо-Западное Причерноморье, Украина) большой кроншнеп (*Numenius arquata*) встречается круглогодично, но на гнездовании его не находили. В 2008 г. поселение больших кроншнепов найдено между с. Казачьи Лагерь и с. Новая Маячка Цюрупинского р-на Херсонской области. В 2010 г. там гнездились до 15 пар. Найдено два гнезда с кладками по 4 яйца: 26.04 и 14.05.*

Ключевые слова: большой кроншнеп, гнездование, Северо-Западное Причерноморье, Нижнеднепровская песчаная арена.

На Нижньодніпровській піщаній арені (Миколаївська та Херсонська області) великий кроншнеп (*Numenius arquata*) зустрічається цілий рік, але на гніздуванні його не знаходили (Кістяківський, 1957; Руденко, Рыбачук, 1998; Редінов, Петрович, 2008; Черничко, 2009; та інші). Вказівка на гніздування виду на Кінбурнському півострові (Браунер, 1923) не підтверджена фактичними даними. Вірогідно, це твердження ґрунтується на даних Д.А. Подушкіна (1912), який спостерігав кроншнепів там протягом літа і тому припускав можливість гніздування виду. Зауважимо, що О.О. Браунер переглядав колекцію птахів цього дослідника. В анотованому списку птахів р-ну Чорноморського біосферного заповідника (Ардамацкая, Руденко, 1996) теж є вказівка на гніздування виду на Кінбурнському півострові з посиланням на публікацію Т.Б. Ардамацької (1973). Але в останній, ніяких фактичних даних щодо цього не наводиться. Це ж стосується і вказівки на гніздування виду в районі «Волижиного лісу» (Семенов, Ардамацкая, 1992). Зауважимо, що орнітологічні дослідження на Нижньодніпровських пісках та в їх околицях проводяться вже понад 100 років (Москаленко, 2008 а).

Нами поселення великих кроншнепів виявлено на Козачелагерській ділянці Нижньодніпровської піщаної арени, між селами Козачі Лагері та Нова Маячка Цюрупинського р-ну Херсонської області (урочище «Покоси»). Місцем гніздування куликів є вологі луки довжиною понад 10 км і місцями шириною до 1.5 км. Проводячи обліки птахів на Козачелагерській ділянці 6.04.2008 р., ми звернули увагу на шість пар кроншнепів, поведінка яких була гніздовою. В 2010 р. гніздування виду підтверджено: 26.04 та 14.05 знайдено по гнізду з кладками по 4 яйця. Гнізда знаходились серед лучної рослинності, яка оточувала невеликі озерця. Відстань між виявленими гніздами біля 1.6 км. В 2010 р. (14.05) лише частково обстеживши територію (біля 30% площі), ми виявили 5 гніздових пар кроншнепів. В 2011 р. (10.04) на цій же території обліковано теж 5 пар. Точну чисельність виду встановити не вдалося. За попередніми оцінками тут гніздиться до 15 пар кроншнепів.

Зауважимо, що в цій місцевості кроншнепа, що демонстрував гніздову поведінку, спостерігали 27.06.2006 р., а 10.04.2008 р. тут було обліковано 8 пар, спостерігались токові польоти птахів (Москаленко, 2008 б; особисте повідомлення).

Кроншнепи в цій місцевості знаходяться під значним пресом зі сторони зграй сірих ворон (*Corvus cornix*) тому успішність їх гніздування є, напевно, низькою. Зауважимо, що пари кроншнепів активно захищали гніздові території: з специфічними криками

вони активно нападали на сірих ворон в радіусі до 0.5 км від гнізда. В повітряних піруетах, під час нападу на ворон, кроншнеп подібний до сокола. Поодинокі ворони, котрих переслідує кроншнеп, панічно розлітаються, деякі, навіть ховаються в траву чи кущі. В трьох випадках, котрі ми спостерігали, кроншнєпи успішно відігнали ворон. Вірогідно, полювання сірих ворон зграєю все-таки дозволяє їм досягати успіху у відволіканні уваги кроншнєпів від гнізда і знищувати кладки.

Невідомо на протязі якого часу існує це поселення кроншнєпів. Зауважимо, що в подібному біотопі (Доно-Цимлянський піщаний масив) острівне поселення кроншнєпів виявлено в межах Ростовської та Волгоградської областей, і там вид теж потерпає від хижацтва ворон (Белик, 2006).

В урочищі починає відроджуватись вівчарство, що, на нашу думку, є потенційно небезпечним для виду. Також для забезпечення успішності гніздування бажано провести заходи по зниженню чисельності сірих ворон.

Література

- Ардамацкая Т.Б. Гнездящиеся кулики Северного Причерноморья // Фауна и экология куликов. - М.: Изд-во МГУ, 1973. - Вып.2. - С.5-10.
- Ардамацкая Т.Б., Руденко А.Г. (сост.). Позвоночные животные Черноморского биосферного заповедника (аннотированные списки животных). Птицы // Вестник зоологии. - 1996. - Отд. выпуск №1. - С.19-38.
- Белик В.П. Изолированная гнездовая группировка большого кроншнепа на юге России // Стрепет. - 2006. - Т.4. - Вып.2. - С.94-99.
- Браунер А.А. Сельскохозяйственная зоология. - Одесса: Гос. изд-во Украины, 1923. - 432 с.
- Кістяківський О.Б. Фауна України. Т.4. Птахи. - К.: АН УРСР, 1957. - 432 с.
- Москаленко Ю.О. Історія вивчення орнітофауни Нижньодніпровських піщаних масивів // Вісті біосферного заповідника «Асканія-Нова». - 2008а. - Вып.10. - С.103-111.
- Москаленко Ю.О. Коротка характеристика сучасного стану та матеріали спостережень на території Нижньодніпровських піщаних масивів птахів Червоної книги України // Знахідки тварин Червоної книги України. - К., 2008б. - С.223-237.
- Подушкин Д.А. Заметки о перелетах и гнездовании птиц в окрестностях Днепровского лимана // Записки Крымского об-ва естествоиспыт. - 1912. - №11. - С.80-95.
- Редінов К.О., Петрович З.О. Орнітофауна регіонального ландшафтного парку «Кінбурнська коса» в гніздовий період // Заповідна справа в Україні. - 2008. - Т.14. - Вып.2. - С.63-67.
- Руденко А.Г., Рыбачук К.И. Гнездящиеся кулики Черноморского биосферного заповедника // Гнездящиеся кулики Восточной Европы. - М., 1998. - Вып.1. - С.107-110.
- Семенов С.М., Ардамацкая Т.Б. Смена видового состава и структуры населения птиц Вольжиного леса за 35 лет (1954-1989) // Природные комплексы Черноморского государственного биосферного заповедника. - К.: Наукова думка, 1992. - С.142-151.
- Черничко Р.М. Кульон великий (Кроншнеп великий) *Numenius arquata* (Linnaeus, 1758). - Червона книга України. Тваринний світ. - За ред. Акімова І. А., 2009. - С.455.